

природи із обов'язковим включенням гуманітарного компоненту (зокрема, ціннісно-емоційного спрямування).

2. Введення системи інформаційних блоків з цікавою інформацією про наукові дослідження, життя письменників, історичні факти, що пов'язані з розвитком науки, з метою «олюднення» науки, основи для створення зв'язків науки з реальним життям.

3. Надання завданням дослідницького характеру творчого забарвлення – для оформлення результатів дослідження (художнє оформлення тощо).

4. Використання на уроках літературних творів та художніх фільмів, які б підіймали етично-правові питання застосування досягнень науки у житті.

5. Введення дискусійних тем, які б об'єднували екологічні, економічні та морально-правові аспекти, проведення дебатів, конференцій.

6. Ведення етимологічного словника термінів та прикладів застосування наукової термінології у переносному значенні.

7. Застосування групових форм роботи для виконання спільних проєктів, які б об'єднували знання різних галузей.

8. Проведення уроків у довіллі учнів (бажано у дні народних свят), вивчення досвіду народної екології, використання фольклору тощо.

Список використаної літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. [Текст] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.

2. Загвязинський В. І. Теория обучения: Современная интерпретация : учеб. пособ. для студентов высш. пед.уч. завед [Текст] / В. І. Загвязинський. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 192 с.

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf

4. Освітня система «Довкілля» : збір. наук. праць. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до зб. : www.dovkillya.com.ua.

5. Словник психолого-педагогічних понять і термінів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : osvita.ua/school/psychology/1270/

Оксана Гринюк

УПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

За останні десятиріччя спостерігається значне погіршення стану фізичного і психологічного здоров'я учнівської молоді. Це зумовлює необхідність переорієнтації шкільних закладів на активне впровадження системи здоров'язбережувальних технологій, які дозволяють враховувати індивідуальні особливості школярів, а головне – цілеспрямовано забезпечувати зміцнення їхнього здоров'я.

Здоров'язбережувальна педагогіка, з одного боку, має сформувати в учнів спеціальні знання, уміння, навички збереження і зміцнення свого здоров'я, створення індивідуального здорового способу життя, а з іншого – передбачати в здоров'язбережувальних технологіях можливості здійснення самостійних спроб удосконалення себе, свого тіла, психіки, емоцій, працювати над розвитком своїх комунікативних здібностей, формуванням здоров'язбережувальних компетентностей, виховувати ціннісне до самого себе, свого довілля, до світу.

Під здоров'язбережувальними технологіями Смирнов Н.К. розуміє [4]:

– сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання);

– оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);

– повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Сутність застосування здоров'язбережувальних технологій на уроках біології полягає в комплексній оцінці процесів навчання та виховання, які дозволяють зберігати наявний стан здоров'я учнів, формувати більш високий його рівень, навиків здорового способу життя, здійснюючи при цьому моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозуючи можливі зміни стану здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні заходи з метою забезпечення ефективності навчальної діяльності та поліпшення якості життя суб'єктів навчального середовища [1].

Як показує шкільна практика процес формування в учнів свідомого ставлення до власного здоров'я потребує обов'язкового поєднання інформаційного й мотиваційного компонентів із практичної діяльності учнів, що сприятиме оволодінню ними необхідними здоров'язбережувальними вміннями і навиками.

На уроках біології діяльність учителя має бути орієнтована, перш за все, на формування в учнів стійкої позиції, що передбачає визначення цінності здоров'я, почуття відповідальності за збереження й зміцнення власного здоров'я, поглиблення знань, умінь та навичок, пов'язаних з усіма складовими здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна). Формування в учнів компетентного ставлення до власного здоров'я неможливе без реалізації всіх його складових.

Визначаємо напрями впровадження здоров'язбережувальних технологій, які реалізують складові здоров'я, а саме:

реалізація фізичної складової здійснюється через:

- фізкультхвилинки під час уроків;
- виконання гімнастики для очей, точковий самомасаж біологічноактивних точок обличчя й голови, щоб врешті „розбудити” дітей і створити відповідний робочий настрій на уроці;
- контроль та самоконтроль за правильною поставою під час письма;
- використання вправ щодо профілактики скаліозу;
- виконання дихальних вправ;
- формування навичок здорового способу життя.

Реалізація соціальної складової здійснюється через:

- створення умов для самовираження учнів;
- використання засобів, які сприяють інтересу до навчального матеріалу з біології;
- заохочування ініціативи учнів;
- розвиток інтуїції, творчої уяви учнів;
- використання зв'язків біології з іншими предметами;
- використання дидактичного матеріалу;
- надання різнорівневих домашніх завдань;
- ініціація різноманітних видів діяльності;
- здійснення взаємоконтролю;
- навчання дотриманню правил спілкування в класі;
- навчання вмінню уникати конфліктних ситуацій.

Реалізація психічної складової здійснюється через:

- створення сприятливого психологічного клімату на уроці;
- дотримання позитивного мислення;
- навчання вмінню керувати своїми емоціями, почуттями;
- навчання підтриманню в собі впевненості у своїх можливостях;
- здійснення самооцінки, самоконтролю;
- здатність аналізувати наслідки дій шкідливих звичок тощо;
- навчання вмінню відмовлятися від пропозицій, які шкідливі для здоров'я;
- навчання підтримувати дружні стосунки з усіма учнями класу.

Реалізація духовної складової здійснюється через:

- навчання доброзичливому ставленню до товаришів у класі, до дорослих;
- навчання відповідальності за власні дії та вчинки;
- навчання висловлювати свої погляди щодо здорового способу життя;
- навчання здатності бачити й сприймати прекрасне в житті та в природі.

Упровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках біології потребує від учителя, по-перше, не допускати перевантаження учнів, визначаючи оптимальний обсяг навчальної інформації й способи її надання, враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості кожного учня, а також чергувати різноманітні види діяльності; групові й парні форми роботи, які вчать вмінню поважати думки інших, висловлювати власні думки, правилам спілкування; проводити ігри та ігрові ситуації, нестандартні уроки [3].

Учитель має планувати такі види навчальної роботи, які знижують втому в учнів, використовувати оздоровчі фізкультхвилинки, які б поєднували в собі фізичні вправи для осанки, вправи для очей, рук, шиї, ніг, які краще проводити під музичний супровід. Цей прийом допомагає зняти втому та відновити працездатність учнів.

Велике значення для попередження втоми має чітка організація навчальної праці. На тих уроках біології, де більша частина навчальної діяльності пов'язана з використанням класної дошки, дуже важливо, щоб до початку уроку на ній були зроблені необхідні записи: проблемне запитання, відповіді на яке учні повинні в кінці уроку; завдання для письмового опитування; структурно-логічні схеми, план роботи на уроці.

Як засвідчує власна педагогічна практика, в учнів добре розвинена інтуїтивна здатність відчувати емоційний стан учителя, а тому з перших хвилин уроку, треба створити середовище доброзичливості, позитивного емоційного налаштування. Для профілактики стресів на уроках біології, хороші результати надає робота в парах, групах, як за партами так і біля дошки, де учень відчуває підтримку товариша. Антистресовим моментом на уроці є стимулювання учнів до різноманітних способів розв'язання завдань, не боячись помилитися та отримати неправильну відповідь. Слід пам'ятати, що психологічний стан і психологічне здоров'я учнів впливає і на їх фізичне здоров'я.

Ставлення учнів до свого здоров'я, на думку більшості педагогів, є основою здоров'язбереження, так як через мотивацію цього ставлення можна здійснити ціннісно-орієнтовану діяльність дітей та підлітків по збереженню та зміцненню власного здоров'я. У зв'язку з цим пропаганда здорового способу життя на уроках біології через валеологічне та екологічне виховання є актуальною у розв'язанні проблеми здоров'язбереження.

Отже, сучасний урок біології має бути здоров'язбережувальним, здоров'яформуючим та здоров'язміцнюючим, спрямованим на формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, формувати культуру здоров'я на засадах розвитку життєвих цінностей. Такий підхід зобов'язує вчителя володіти здоров'язбережувальними компетентностями та бути взірцем здорової людини.

Список використаної літератури

1. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – №8. – С. 1-6.
2. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді – Наказ МОН України № 605 від 21.07.2004 р.
3. Лесик В. В. Формування здорового способу життя в загальноосвітніх навчальних закладах / В.В. Лесик // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти. Вип. 49. – К., 2006. – С. 198-202.
4. Смирнов Н. К. Здоровьесберегающие образовательные технологии в современной школе. / Н.К. Смирнов. – М.: АПК и ПРО, 2002. – 121 с.
5. Таранова О., Челах Г. Здоров'язбережувальний педагогічний процес / О. Таранова, Г. Челах // Завуч. – 2008. – № 19-20. – С. 15-22.